

## TASVIRIY SAN'ATDA RANGLAR UYG'UNLIGINI TUSHUNISH

**Xamza Jo'rayev Xamroqulovich**

E-mail: [xamzajurayev51@mail.ru](mailto:xamzajurayev51@mail.ru)

**Hoshimov Abdulla Erkin o'g'li**

E-mail: [xoshimovabdulla6@gmail.com](mailto:xoshimovabdulla6@gmail.com)

Tashkilot: 1- O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti

### ANNOTATSIYA

Rang uyg'unligi har qanday san'at asarining muhim elementidir. U san'at asari qanday idrok etilishini va u kerakli xabarni tomoshobinlarga muvaffaqiyatli yetkazishini aniqlashi mumkin. Ranglarni to'g'ri tanlash va qo'llash hissiyotlarni keltirib chiqarishi, kayfiyatni ko'rsatishi va hatto tomoshabinning psixologik ta'sir qilishi mumkin. Rassomlar uchun bir-birini to'ldiruvchi, o'xshash va triadik kabi turli xil ranglar uyg'unligi va ularning har biri o'z ishining umumiy estetikasiga qanday ta'sir qilishi mumkinligini tushunish muhimdir. Qarama-qarshilik yoki ranglarni aralashtirish orqali ranglarning to'g'ri kombinatsiyasi san'at asarining muvaffaqiyatida seziladi. Ushbu maqolada biz ranglar uyg'unligi asoslariga chuqurroq kirib boramiz, uning turlicha turlarini o'rganamiz va tomoshabinlarning san'at haqidagi idrokiga qanday ta'sir qilishini muhokama qilamiz.

**Kalit so'zlar:** Rang uyg'unligi, tasviriy san'at, psixologik ta'sir, estetika, ranglar nazariyasi, rang g'ildiragi, kontrast, o'xshash, to'ldiruvchi, triadik

Ranglar uyg'unligini o'rganishdan oldin, ranglar nazariyasini tushunaylik. Rang nazariyasi uchta asosiy rangni o'z ichiga oladi - ko'k, sariq va qizil. Ushbu ranglardan hosil bo'lgan ranglar - yashil, binafsha va to'q sariq. Bu ranglar muvozanatli ranglarni yaratishda muhim ahamiyatga ega. Asosiy ranglar va ulardan olingan ranglardan tashqari, ikkinchi darajali ranglar ham mavjud. Ular ikkita asosiy rang bir-biriga aralashtirilganda hosil bo'ladi. Misol uchun, ko'k va sariqni aralashtirib yashil rangni, qizil va sariqni aralashtirib to'q sariq rangni, qizil va ko'kni aralashtirib binafsha rangni hosil qilish mumkin.

Rang nazariyasini tushunish juda muhim, chunki u bizga jozibali dizaynlarni yaratishga yordam beradi. Rang g'ildiragi - bu dizaynerlar ranglarning bir-biriga qanday bog'liqligini va ular qanday qilib turli kayfiyat va effektlarni yaratish uchun

birlashtirilishi mumkinligini ko'rish uchun foydalanadigan vositadir. Rang g'ildiragida bir-biriga qarama-qarshi bo'lgan qo'shimcha ranglar birgalikda ishlatilganda ajoyib kontrast hosil qiladi. Rang g'ildiragida bir-birining yonida joylashgan o'xshash ranglar birgalikda ishlatilganda yanada uyg'un va tinchlantiruvchi ta'sir qiladi.

Rang nazariyasi asoslarini tushungan holda, dizaynerlar jozibali qarorlar qabul qilishlari va o'zlarining maqsadli xabarlarini samarali yetkazadigan muvozanatli va estetik jihatdan yoqimli dizaynlarni yaratishlari mumkin.

Rang uyg'unligining eng keng tarqalgan turlari o'xshash, to'ldiruvchi va triadikdir.

-O'xshash: qizil, to'q sariq va sariq kabi diapazondagi o'xshash ranglardan foydalanishni o'z ichiga oladi.

-To'ldiruvchi: qizil va yashil kabi ranglar g'ildiragida bir-biriga qarama-qarshi ranglardan foydalanishni o'z ichiga oladi.

-Triadik: sariq, qizil va ko'k kabi rang g'ildiragida bir xil masofada joylashgan uchta rangdan foydalanishni o'z ichiga oladi.

Rang uyg'unligi san'at olamida muhim rol o'ynaydi. Bu tomoshabinning hissiy munosabatiga ta'sir qiladi, asarning kayfiyati va xabarini etkazadi. Rang uyg'unligidan to'g'ri foydalanish muvozanat va hissiyotni birgalikda yaratadi, tomoshabinni badiiy asarni anglashga majbur qiladi. Rang rassomning xabarini etkazishda muhim rol o'ynaydi va ranglar uyg'unligidan to'g'ri foydalanish tomoshabinlardan kerakli hissiy munosabatni ta'minlashda juda muhimdir. San'at asarini yaratishda rassom mo'ljallangan mavzu, kayfiyat va xabarga mos keladigan rang uyg'unligini diqqat bilan tanlaydi. Muvaffaqiyatli ranglar uyg'unligi tomoshabinning e'tiborini tortadigan jozibador va yoqimli kompozitsiyani yaratadi, ularning ko'zlari asarni kuzatishga imkon beradi, chunki u hissiy munosabatni uyg'otadi. Ranglarning uyg'unligi tomoshabinni san'at asari haqida o'ylashga undashi va rassomning xabarini chuqurroq tushunish imkonini beradi. Aslini olganda, ranglar uyg'unligi abadiy taassurot qoldirishi mumkin bo'lgan san'at asariga hayot va hayajon bag'ishlaydi.

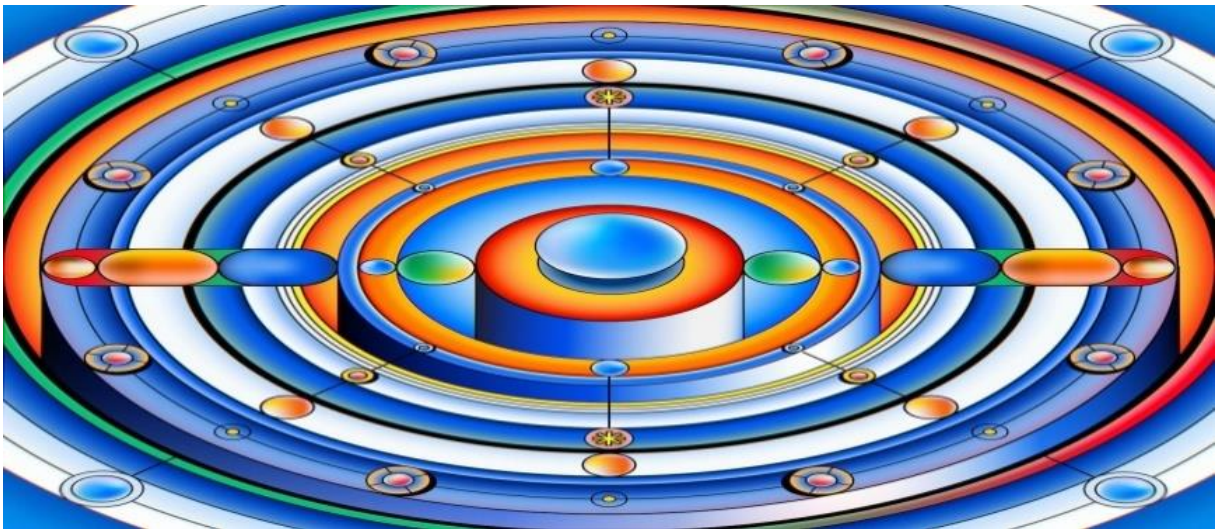
1-rasm



1-rasm tavsifi - ko‘k, yashil va sariq ranglar bilan o‘xshash ranglar uyg‘unligidan foydalanishni ko‘rsatadigan rasm.

Ko‘k, yashil va sariq ranglar bilan o‘xshash ranglar uyg‘unligidan foydalanilgan holdagi rasmlar tinch va uyg‘un muhit yaratishi mumkin. O‘xshash rang sxemalari rang g‘ildiragida bir-biriga ulashgan ranglardan iborat bo‘lib, bu ko‘k, yashil va sariq ranglaridir. O‘xshash ranglardan foydalanish rasmda uyg‘unlik va xotirjamlik tuyg‘usini yaratadi, chunki ranglar muammosiz aralashib uyg‘un butunlikni yaratadi.

2-rasm



2-rasm tavsifi - qizil va yashil ranglarning qo‘shimcha ranglar uyg‘unligidan foydalanishni ko‘rsatadigan rasm.

Qizil va yashil ranglar bilan qo‘shimcha ranglar uyg‘unligidan foydalanishni ko‘rsatadigan rasm kontrast va jo‘shqinlik tuyg‘usini yaratadi. Qo‘shimcha ranglar rang g‘ildiragida bir-biriga qarama-qarshi bo‘lib, ularni birgalikda ishlatish qalin va ifodali effekt yaratishi mumkin. Ushbu rasmda qizil va yashil ranglar hayratlanarli kontrastni yaratadi, bu esa ko‘zni tortadi va rasmda energiya hosil qiladi.

3-rasm



3-rasm tavsifi - sariq, qizil va ko'k bilan triadik ranglar uyg'unligidan foydalanishni ko'rsatadigan rasm.

Rang sxemasi uchun uchinchi variant - sariq, qizil va ko'kni ko'rsatadigan rasmda ko'rinib turganidek, triadik rang uyg'unligi. Triadik ranglar rang g'ildiragida teng ravishda joylashgan bo'lib, muvozanatli dinamik effekt yaratadi. Ushbu rasmda triadik ranglardan foydalanish tetiklantiruvchi va o'ynoqi bo'lishi mumkin bo'lgan jonli va baquvvat muhit yaratadi. O'xshash, qo'shimcha yoki triadik rang sxemasini tanlashda rangdan mohirona foydalanish rasmda o'ziga xos kayfiyat va atmosferani yaratish uchun kuchli vosita bo'lishi mumkin.

### **XULOSA**

Shuni aytish joizki, tasviriy san'atda ranglar uyg'unligi inson psixologiyasiga ijobiy ham, salbiy ham ta'sir qilishi mumkin. Ranglar uyg'unligi natijasida olam va mantiqiy jihatdan koinotni, borliqni, tasavvurimizdagi noaniq va turli xil qiyin shakllarning fazoviy ko'rinishini anglashga, inson ruhiyatini tushunishga imkon beruvchi vosita hisoblanadi. Masalan 1, 2, 3 –rasmlarga e'tibor qaratadigan bo'lsak ular orasida o'xshashlik ko'k rang bo'lsa, orada qizil, sariq va yashil ranglarning qo'shilishi bilan inson ruhiyatiga 1-rasm tinchlantiruvchi, 2-rasm jo'shqinlik beruvchi, 3-rasm esa o'ynoqi holatlarni aks ettiradi va mana shuning o'zidan anglash mumkinki, ranglar uyg'unligida bir dona bo'lsa ham rang kam yoki ko'pligi rasmni tomoshobin tomonidan anglanishi va ruhiy-psixologik holatiga katta ta'sir o'tkazadi.

**FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI: (REFERENCES)**

1. J.Abduraufov. “Мелодии горных вершин” Toshkent-2008. Sahifalar:102-107
2. D.A,Nozilovning “O‘rta Osiyo Dizayn tarixidan” Toshkent-1998 Sahifalar:24-31
3. N.D.Abdullayeva “Популярная художественная энциклопедия” Toshkent-1983 Sahifalar:117-129
4. Н.Д.Абдуллаева “Искусство стран и народов мира” Москва-1999  
Страницы: 218-224
5. R.Hasanov “Tasviriy san’at asoslari” Toshkent-2009 Sahifalar: 44-57